

Natura 2000 gebied 45 – Springendal en Dal van de Mosbeek

(Zie leeswijzer)

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Beekdalen
Status:	Habitatrichtlijn
Site code:	NL9801064
Beschermd natuurmonument:	-
Beheerder:	Landschap Overijssel, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, particulieren
Provincie:	Overijssel
Gemeente:	Dinkelland, Tubbergen
Oppervlakte:	1.338 ha

Gebiedsbeschrijving

Het gebied Springendal en Dal van de Mosbeek ligt op de stuwwal van Ootmarsum. Het gebied dankt zijn grote verscheidenheid voor een groot deel aan het aanwezige reliëf met opgestuwde heuvelruggen, waarin een aantal erosiedalen is uitgeschuurd. In de dalen is het oude kleinschalige cultuurlandschap met een afwisseling van bos, heide en beekjes herkenbaar. Keileem afzettingen en glauconiethoudende kleien in de ondergrond maken het gebied zeer gevarieerd en rijk aan bronnen. In het Springendal, het dal van de Mosbeek en Hazelbekke vinden we natte schraalgraslanden (waaronder kalkmoeras en trilveenvegetaties), bronnetjesbos, jeneverbesstruweel, droge en vochtige heiden en heischrale graslanden. De graslanden en heiden worden afgewisseld met bos, struweel en houtwallen.

Begrenzing

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht, mits er geen eiken die potentieel leefgebied van het H1083 vliegend hert vormen langs die wegen of nabij de bebouwing staan.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing langs de rijksgrens is zodanig aangepast dat deze lijnen samenvallen.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen gewijzigd:

- In de noordwest hoek van het gebied (Mandermaten) zijn diverse singels, houtwallen en erven met eiken aan de rand van het gebied toegevoegd als leefgebied van het H1083 vliegend hert (totaal ca. 18 ha).
- Ten oosten van Het Springendal is de begrenzing met enkele percelen die in bezit zijn van Staatsbosbeheer langs de Mosbeek uitgebreid ten behoeve van de H1096 beekprik.
- Rond de beekloop van de Hazelbekke is het gebied uitgebreid met weilanden, houtwallen en bos (grotendeels eigendom Natuurmonumenten) vanwege de in en rond de Hazelbekke voorkomende waarden en teneinde een meer logische begrenzing te verkrijgen (totaal ca. 51 ha). Deze uitbreiding is vooral ook van belang voor behoud en herstel van *H6230 heischrale

graslanden, H7140_A overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A), H7230 kalkmoerassen en *H91E0 vochtige alluviale bossen.

- Rondom de Vasserheide is de begrenzing logischer gemaakt, aangepast op het voorkomen van waarden binnen het gebied, de begrenzing is hier per saldo gelijk gebleven (+/- 10 ha).
- Ten oosten van Nutter is een aantal percelen gemengd bos, naaldbos en landbouwgrond uit de begrenzing gehaald, omdat hier geen waarden aanwezig zijn (ca. 22ha).

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitatype
H4010	Vochtige heiden
H4030	Droge heiden
H5130	Jeneverbesstruwelen
H6230	Heischrale graslanden
H7230	Kalkmoerassen
H91E0	Vochtige alluviale bossen

Habitatrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
H1083	Vliegend hert
H1096	Beekprik
H1149	Kleine modderkruiper
H1166	Kamsalamander
H1831	Drijvende waterweegbree

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

H6410	Blauwgraslanden ¹
H7140	Overgangs- en trilvenen ^{1a}
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst ¹
H9190	Oude eikenbossen ¹

Kernopgaven

- 5.02 **Herstel beeklopen:** Herstel beeklopen met natuurlijke morfologie, dynamiek en waterkwaliteit, op landschapsschaal, o.a. t.b.v. gaffellibel H1037, beekprik H1096, rivierprik H1099, rivierdonderpad H1163 met name: Drentse Aa, Swalm, Dinkel en Roer.
- 5.03 **Kalkmoerassen en trilvenen:** Herstel kwaliteit en uitbreiding areaal van kalkmoerassen H7230 en overgangs- en trilvenen (*trilvenen*) H7140_A, in mozaïek met schraalgraslanden.
- 5.06 **Beekdalflanken:** Ontwikkelen van kleinschalige mozaïeken van heischrale graslanden *H6230 en blauwgraslanden H6410 met andere beekdalgraslanden en met vochtige heiden (*hogere zandgronden*) H4010_A op de beekdalflank t b.v. herpetofauna en insecten.
- 5.07 **Vochtige alluviale bossen:** Herstel kwaliteit en vergroting areaal vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen) *H91E0_B en (*beekbegeleidende bossen*) *H91E0_C en behoud leefgebied zeggekorfslak H1016.

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt in het gebied op een bescheiden oppervlakte in goed en matig ontwikkelde vorm voor.

H4030 Droge Europese heide

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting De grootste oppervlakte droge heiden in het gebied komt voor in de Manderheide, op de Paardenslenkte en op het Vassergrafveld (met onder meer zandhagedis). Verder komt het habitatype voor in het Springendal, in mozaïek met habitatype H5130 jeneverbesstruwelen. Met name in het deelgebied De Strengen, waar op grote schaal natuurontwikkeling heeft plaatsgevonden door het afplaggen van voormalige landbouwgronden is uitbreiding van de oppervlakte mogelijk. Het gebied is, samen met de Veluwe, Sallandse Heuvelrug, en Brunsummerheide, van groot belang voor de landelijke doelstelling. Om deze reden wordt uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit nagestreefd.

H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting In het Springendal komt een fraai ontwikkeld jeneverbesstruweel voor. In de strengen, op aanzienlijke afstand van het bestaand struweel, zijn na plaggen spontaan jeneverbessen opgeslagen. Dit is één van de weinige plekken in ons land waar op dit moment verjonging van jeneverbes optreedt. In landelijk opzicht is het habitatype als matig ongunstig beoordeeld o.a. vanwege het ontbreken van verjonging. De struwelen zijn oud en zullen binnen afzienbare tijd degenereren als dit probleem niet opgelost wordt.

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting Het habitatype heischrale graslanden komt momenteel in goede vorm alleen voor in het brongebied van de Mosbeek. Elders zijn wel matig ontwikkelde vormen aanwezig. In samenhang met uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van de habitattypen H6410 blauwgraslanden en H7230 kalkmoerassen zijn er goede potenties voor uitbreiding oppervlakte heischrale graslanden.

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caerileae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Voor een deel van het gebied komen veldrusschraallanden voor die vallen onder het habitatype blauwgraslanden. Het type maakt hierbij onderdeel uit van de gradiënt van H7230 kalkmoerassen naar H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor een ander deel van dit gebied kan dit type meeliften met de doelstelling van H7230 kalkmoerassen. Er zijn goede potenties voor uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

H7140 Overgangs- en trilveen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A).

Toelichting Het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) komt voor in de beekdalen waar grondwater uittreedt. Er zijn goede potenties voor uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van dit landelijk sterk bedreigde habitatype.

H7230 Alkalisch laagveen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting In het Dal van de Mosbeek bevindt zich het beste voorbeeld en de grootste oppervlakte van het habitatype kalkmoerassen in ons land, met soorten als veenmosorchis, armbloemige waterbies en – in sommige jaren zeer veel – vetblad. Daarom levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel van het habitatype. Het betreft één van de weinige voorkomens van het habitatype in Oost-Nederland. Uitbreiding van de oppervlakte is mogelijk in een belendend perceel waar eveneens bronnetjes met kalkhoudend water ontspringen en andere locaties binnen het Natura 2000 gebied. In Hazelbekke staat de kwaliteit onder druk.

H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Illici-Fagenion*)

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype beuken-eikenbossen met hulst komt in het Springendal over een aanzienlijke oppervlakte, in matige ontwikkelde vorm voor. Door natuurlijke successie zal de hoeveelheid hulst in deze bossen naar verwachting verder toenemen.

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Op diverse plekken komt over kleine oppervlakten nog oud eikenbos en eikenstrubben van het habitatype oude eikenbossen voor.

H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).

Toelichting Vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) komen in het gebied vooral voor in de vorm van bronnetjesbos (*Carici remotae-Fraxinetum*) en vogelkersessenbos (*Pruno-Fraxinetum*), zoals in het Springendal en in Hazelbekke. Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit is onder meer mogelijk in de drie beekdalen van het gebied. In het Springendal heeft het verondiepen van de beek al tot succesvolle regeneratie van broekbos heeft geleid.

Soorten

H1083 Vliegend hert

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het vliegend hert, een soort die landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeert, komt lokaal in het gebied voor in een kleinschalig landschap met veel houtwallen en eikenbomen, op en rond boerenerven. De soort is afhankelijk van inrottend hout van oude bomen. Omdat dit biotoop weinig en lokaal voorkomt in

het gebied, is het voor het duurzame behoud van de populatie noodzakelijk dat op meerdere plekken geschikt biotoop ontstaat, zodat de soort zich ook daar kan vestigen.

H1096 Beekprik

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting De Springendalsebeek levert – voorzover bekend – de grootste bijdrage voor de beekprik in Twente.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting Er zijn slechts enkele waarnemingen van de kleine modderkruiper bekend.

H1166 Kamsalamander

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting De kamsalamander komt verspreid voor in het gebied. Aan de noordzijde van de noordelijke Manderheide (op enkele locaties) en verspreid in het Dal van de Mosbeek. De kwaliteit van het leefgebied is een punt van aandacht. Met gerichte maatregelen kan de populatie worden uitgebreid.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting De drijvende waterweegbree, die in een matig ongunstige landelijk staat van instandhouding verkeert, komt voor in een bronvijver in het Springendal.

Synopsis

Habitattypen	Staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H4010_A Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)	-	++	=	>
H4030 Droge heiden	--	+	>	>
H5130 Jeneverbesstruwelen	-	+	>	>
H6230 Heischrale graslanden	--	+	>	=
H6410 Blauwgraslanden	--	+	>	>
H7140_A Overgangs- en trilvenen (<i>trilvenen</i>)	--	-	>	>
H7230 Kalkmoerassen	--	++	>	>
H9120 Beuken-eikenbossen met hulst	-	+	=	>
H9190 Oude eikenbossen	-	+	=	=
H91E0_C Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)	-	+	>	>

Soorten	Staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Doelstelling leefgebied	Doelstelling populatie
H1083 Vliegend hert	-	+	>	=
H1096 Beekprik	--	+	>	>
H1149 Kleine modderkruiper	+	-	=	=
H1166 Kamsalamander	-	-	=	=
H1831 Drijvende waterweegbree	-	-	=	=

¹ Op basis van recente informatie blijkt het habitattype thans voor te komen binnen de (huidige) begrenzing van het Natura 2000 gebied.

^{1a} Herstel van een technische fout in database 2004